

DR. STANISLAV ŽUPIĆ (1897.–1973.) – OSEBUJNA LIČNOST HRVATSKE PSIHIJARIJE

DR STANISLAV ŽUPIĆ (1897–1973) – AN REMARCALE FIGURE IN CROATIAN PSYCHIATRY

Vesna Lecher-Švarc*, Ljubomir Radovančević**

SUMMARY

Stanislav Župić (1897-1973) spent most of his career (1920–1962) in the Psychiatric Hospital Vrapče, Zagreb, Croatia and was its 8th director from 1940 to 1941. He is remembered by a number innovations in treating psychoses, by a pioneering Croatian psychodrama (in 1938, he published a play Coming back to Life), and by introducing bibliotherapy, musical therapy, art therapy, and homeopathy to treat mental illnesses.

On his initiative, the psychiatric hospital introduced treatment with insulin-provoked coma, convulsive therapy, Largactil, and other state-of-the-art psychopharmaceuticals.

In addition to treatment, he provided forensic expertise. His free time he would spend writing pathographies of artists and literary critics. In 1924, he was one of the founders of the Yugoslav Anthroposophical Society Marija Sofija, which is still active in Zagreb.

From 1935, he had been collecting interesting exhibits for what was to become the core of the hospital museum.

Keywords: *history of psychiatry, 20th century, psychotherapy, psychodrama, anthroposophy, Psychiatric Hospital Vrapče, Croatia*

Među mnogobrojnim istaknutijim neuropsihijatrima u povijesti Psihijatrijske bolnice Vrapče, koji su ostavili traga u hrvatskoj psihijatriji i javnosti specifičnim profesionalnim habitusom, u prvoj polovici XX. stoljeća pojavljuje se i djeluje dr. Stanislav Župić. Rođen je 1897. u Bregima

---

* Dr. Vesna Lecher-Švarc, Dom zdravlja. Zaprešić, Ul. Pavla Lončara 1, Zaprešić

** Prim. dr. sc. Ljubomir Radovančević, Mens Sana – Ordinacija za psihološke tretmane, biofeedback i psihosomatiku, Zagreb

kod Koprivnice. Medicinu je studirao u Innsbrucku, Beču i Pragu. Kao što je navedeno u *Spomenici Stenjevec 1879.–1933.*, ondje je bio pomoćni liječnik od 18. listopada 1920. do 25. kolovoza 1921. [1], a tadašnji direktor dr. Rudolf Herceg 1933. navodi među deset nabrojanih liječnika i doktora Župića, kao sekundarnog liječnika. [2] Među biografijama ravnatelja Psihijatrijske bolnice Vrapče navodi se da se dr. Župić od 1924. do 1932. bavio i oftalmologijom, koju je također specijalizirao, te da otad neprestano radi u toj bolnici do umirovljenja 1962. [3].

Dr. Župić je bio osmi po redu vršitelj dužnosti ravnatelja bolnice od 1940. do osnutka NDH – 10. travnja 1941., kada je imenovan dr. Vladimir Franković. Kao što navodi dr. Rudolf Herceg, u prvom desetljeću Župićeva službovanja, a i poslije, bolnicu su potresali nemili događaji. Tada su sve psihijatrijske bolnice imale svoje ekonomije, pa je tako 1924. kupljen posjed Kalinovica gdje je negdašnji bogataš Radivoj Hafner imao svoju ergelu. Posjed se pokazao neodgovarajućim i nerentabilnim pa je Ministarstvo 1930. predalo Kalinovicu Serološkom zavodu [2]. U drugoj prigodi dr. Rudolf Turčin opisuje kako je dr. Rudolf Herceg kao izvanredni organizator i vrsni psihijatar okupio istaknute liječnike koji su stručnim psihijatrijskim sposobnostima, velikim zanimanjem za psihijatriju te ljubavi za psihijatrijskog bolesnika dali golem doprinos Zavodu za umobolne u Stenjevcu koji je 1932. prozvan Bolnica za duševne bolesti Stenjevec. Među šestero poznatih imena, tu se posebno ističe dr. Župić [4]. Iste godine u bolnici je osnovano i Društvo jugoslavenskih psihijatara, a 1933. održan je prvi kongres psihijatara.

Uza sve to, bolnica je prolazila kroz velike materijalne teškoće. Ni u razdoblju nakon prestanka Župićeva kratkog vođenja bolnice nije bio bolje. Dr. Turčin navodi da je “zbog neprestanih sumnji da se u bolnici krije mnogo ‘neprijatelja’ došlo 1944. u zoru do poznatog upada Ljube Miloša i njegovih ustaša u bolnicu, te je uhićeno pet liječnika, a 105 duševnih bolesnika, politički sumnjivih, izolirano je radi ispitivanja na posebnom odjelu tijekom 14 dana. Dva tjedna kasnije u noći je kamionima odvezeno svih 105 bolesnika, te su strijeljani u šumi kod Stupnika”. Od ranijih zlosretnih zbivanja u bolnici, dr. Bartul Matijaca spominje aferu Geratović iz 1936., a plastično će to izraziti dr. Župić: “Sve tražbine bolnice zabacuju se i vraćaju, budžet se ne povisuje i bolnica se bori s krajnjom bijedom” [5]. Sljedeći nemili događaj za službovanja doktora Župića potresao je bolnicu, a i javnost 1953. godine. Naime, 1946. ravnatelj je bio prof. dr. Dezider Julius koji je okupio skupinu mladih talentiranih entuzijasta koji su, uz dr. Župića i dr. Gostla iz predratne grupe, predstavljali solidno

jamstvo za daljnji stručni napredak ustanove. No profesor Julius bio je žrtva političkih smicalica. Maknut je prema prokušanom modelu. Najprije se na nj obrušio Vladimir Bakarić posvetivši mu u *Borbi* znakovito naslovljen članak *Slučaj druga Juliusa*. Uslijedile su dodatne neugodnosti, nakon čega je dotučeni profesor sam izvršio egzekuciju ustrijelivši se 24. prosinca 1953. na svome radnom mjestu [5].

Dr. Stanislav Župić je uz dr. Zvonimira Sušića, velikana hrvatske neuropsihijatrije XX. stoljeća, sudskog vještaka, nastavnika, prevoditelja i erudita enciklopedijskog općeg i stručnog znanja [6], bio začetnik psihodrame, scensko-ekspresivne terapije psihoanalitičara svjetskoga glasa, izravnog Freudova učenika, Židova rumunjskog podrijetla – doktora Jakoba Morena.

I taj se trenutak ubraja u doprinos doktora Župića hrvatskoj psihijatriji i Psihijatrijskoj bolnici Vrapče, u kojoj je proveo većinu svoga radnog vijeka, tj. do umirovljenja po sili zakona 1962. godine. Kao literarno obrađenu, esejistički i autorski, dr. Župić je s dr. Zvonimirom Sušićem u izdanju Društva za socijalnu pomoć duševnim bolesnicima u bolnici Vrapče u Zagrebu 1938. objavio dramsku igru u dva čina s predigrom i epilogom pod naslovom *Vraćanje u život*. Čisti je prihod otišao u korist izdavača. Dr. Rudolf Herceg, predsjednik toga Društva osnovanog 1932. i direktor Zavoda Stenjevec [2], navodi u predgovoru te knjižice da se u okviru Društva u bolnici Vrapče priređuju i zabave. Na jednoj zabavi 1936. prikazana je i dramska igra. Motivi iz kojih je drama nastala bili su uglavnom iz duševne higijene. Drama je dakle propagandistička. Na prvom prikazivanju sudjelovali su autori kao režiseri i glumci, uz namještenike i bolesnike. Igrokaz je doživio i stanoviti umjetnički uspjeh pa se na opći zahtjev morao ponoviti. Dramska je igra izdana i tiskana kao rukopis, koji se već bio gotovo izgubio, pa ga je valjalo sačuvati budući da se njegovo djelovanje pokazalo blagotvornim u odnosima između duševnih bolesnika i njihove okoline. Po sadržaju i specijalnoj misiji to je u nas bilo jedino djelo takve vrste. Spomenuto Društvo bilo je zahvalno piscima što su mu dali u ruke taj igrokaz te ga je u znak zahvalnosti i objavilo, a to je, uostalom, i spadalo u njegov djelokrug. Igrokaz ima 15 lica, a radnja se događa u nekom selu naše provincije. Vrijeme događanja bile su tridesete godine XX. stoljeća. Lica su bila: učitelj, njegov stariji i mlađi brat, supruga i otac, trgovac, učiteljica, student prava, mjesni župnik, ravnatelj škole, općinski bilježnik, liječnik (dr. Vidačić), strina, susjeda, općinski stražari i dr. Književno djelo s popularizatorskom tendencijom uspijevalo bi jedino ako je svojom umjetničkom formom djelovalo na publiku, a to je bio slučaj s ovom dramom.

Slika 1. Dr. Stanislav Župić
(1897.–1973.)

Figure 1 Stanislav Župić, M.D.
(1897–1973)

Duševnoj je higijeni, među ostalim, zadaća da uporno širi krugove s problemom duševnog zdravlja i bolesti te odnosa zdravih ljudi prema duševnom bolesniku općenito. U nas je u tom smislu, kaže dalje dr. Herceg, vrlo malo učinjeno pa se problem te drame u mnogo varijanata susreće svakodnevno u životu duševnog bolesnika. Budući da drama treba obavljati svoju higijensko-prosvjetnu misiju prije svega u širim slojevima pučanstva, siže i obrada poprimili su oblik poučnog igrokaza.

Bilo je to štamparovsko vrijeme zdravstvenog prosvjećivanja pa je na mentalno-higijenskom-planu ovo djelo i pothvat dvojice uvažениh vrapčanskih psihijatarata nastalo u tom smislu u duhu vremena.

Dr. Rudolf Herceg, direktor Državne bolnice za duševne bolesti Stenjevec 1879.–1933., navodi u *Spomenici povodom pet decenija rada* među šezdesetoricom vrijednih pomagača direktora u zavodskim liječnicima tri puta doktora Župića – da je bio “najprije 1921. pomoćni liječnik, te da je ponovno nastupio službu početkom mjeseca jula 1932. kao sekundarni liječnik; te ponovno među desetoricom liječnika 1933”., kada je njihova fotografija i objavljena, s dr. Župićem na slici krajnje desno (slika 2.) [2].

U toj je *Spomenici* među trinaest poglavlja uvršteno poduže poglavlje dr. Župića kao sekundarca *Kako da pristupimo duševnom bolesniku i čime da ga okružimo?* u kojem se zapravo izravno zauzima za afirmaciju psihoterapije u tim ranim danima. Stoga ga se, uz dr. Otta Horetzkyja, može smatra-

ti jednim od prvih naših psihoterapeuta. Navodi se da je dr. Horetzky rođen 1904. u Pitomači, a službovao je kao liječnik od srpnja 1928. te da je u kolovozu 1930. postavljen sekundarnim liječnikom. Poslije kao tvorac vlastite psihoterapijske metode djeluje u svome sanatoriju u Podsusedu, koji je danas psihoterapijska dependansa Psihijatrijske bolnice Vrapče. Dr. Župić prihvaća holistički pristup, hvali psihoanalizu za koju se u vremenu nakon oslobođenja, kada je psihoanaliza bila još proskribirana, zauzimao i spominjani prof. Julius.

Dr. Župić je u tom poglavlju postavio i mogućnost psihoterapije psihoza. Osuđuje gledanje psihijatra na pacijenta kao na objekt, jer to je susret dvaju subjekata – kako su tek antipsihijatri 70–80-ih godina XX. stoljeća rekli: “Kraepelin gleda gorilu u kavezu, ali i gorila gleda Kraepelina!”

Dr. Župić pledira za plemenit odnos prema bolesnicima i tako otkriva i svoje ljudske intencije humanosti i poštovanja prema svakom čovjeku i njegovim ljudskim pravima. Daje upute za stvaranje interpersonalnog odnosa temeljenog na etici *vis-à-vis* bolesnika, koje bi po(r)uke i danas bile od koristi. Bori se protiv stigmatizacije, govori i o slobodi, bolničarima, *humoru kao terapijskom postupku* [7].

Dr. Župić kaže: “... pobuditi interes nečim lijepim, u dobrom smislu zanimljivim – to je ideal kojem treba težiti”.

Nakon skoro osam desetljeća od tog članka i svih postignuća u razvoju psihoterapije, Župićeve riječi zvuče moderno i anticipatorski, nimalo anakrono. Župić samoga sebe u tom poglavlju akribijski otkriva kao čovjeka širokih, optimističnih, ali realnih pogleda, erudita i humanista. Spominje medicinsku pedagogiju i euritmiju, i u tom kontekstu svoj uzor Rudolfa Steinera.

Oslikava bolnicu svoga doba iznutra govoreći kako valja postupati s bolesnicima. Iz današnjeg kuta gledanja opažaju se mnoge refleksije. Kao preteča biblioterapije predlaže i laku zabavnu lektiru, a i muzikoterapije, jer nije dovoljno slušati radio ili gramofon, trebao bi i sam bolesnik svirati ili pjevati. Među prvima je propagirao primjenu art-terapije, kada je radna okupacijska terapija bila razvijena.

Župić apostrofira važnost i usmjerava pažnju k djelovanju boja, k estetici: “Nikad dosta čistoće, nikad odviše ljepote!... Istina je da svakodnevna ljepota obično više stoji nego što se danas žrtvuje za nju u ljudskom društvu... naročito za duševne bolesnike... ako se pripazi na ukus, na stil i cjelovitost svega... često se postiže umjetnički efekt.”

Župić u svom poglavlju uvelike citira J. W. Goethea, koji je bio kao znanstvenik (osobito glede boja) velik uzor Rudolfu Steineru, a ovaj je opet bio Župićev učitelj.

Župić je postavljen za ravnatelja prve godine rata, 1940.– 1941., u najteže vrijeme postojanja bolnice, kada su bolesnici umirali i od gladi i zbog loše materijalne situacije, slabe opskrbe bolnice.

Ali već od 1935. dr. Župić svojski sakuplja materijal za bolnički muzej, što je poseban njegov doprinos bolnici i Hrvatskoj. Uzor u formiranju muzeja vjerojatno mu je bila heidelbergška zbirka likovnih tvorevina psihičkih bolesnika dr. Hansa Prinzhorna. U muzeju se dokumentirano vidi povijesni razvoj psihijatrije, sve odraženo u eksponatima. Tu se čuva građa za poznavanje bolnice. Ne samo bolesničke “bizarerijske i kurioziteti”, kako kaže Župić u govoru na svečanosti prigodom otvorenja muzeja, a u povodu proslave 75. jubileja bolnice [8]. Slikarske kiparske, literarne, rukotvorine i umotvorine bolesnika i druge izrađevine svojevrsan su izvor podataka za proučavanje razvoja likovne terapije i drugih art-terapija.

Župić je prepoznao pedagoško-informativnu i forenzičko-psihijatrijsku važnost funkcije muzeja za edukaciju studenata, liječnika, pravnika, kriminalista i učenika, kao i sav širi kontekst korisnosti muzeja. To je svojevrsan prozor u svakodnevni život i liječenje bolesnika te u njihove relacije spram svijeta i ljudi u dijakronijskom razmaku od 1879. do suvremenosti. U tom kontekstu značajni su današnji naponi *prof. dr. sci. Stellae Fatović Ferenčić* na dobivanju prostora za Medicinski povijesni muzej grada Zagreba i Hrvatske.

U smislu *historia – magistra vitae* ilustrativna je npr. “konkretna težnja bolesnika za slobodom i pokušaji bijega, kao i agresivni pothvati bolesnika manje ili više tragični”... kao i: “suicidalne okolnosti pod kojima se duševni bolesnici bore protiv vlastitog života” [8].

Emocionalno vezan za bolnicu, Župić se ne razdvaja od nje do smrti 1973., radeći na sređivanju sadržaja muzeja i aktivno participirajući na stručnim sastancima. Postao je, kako je rečeno “zaštitni znak bolnice” [4], aktivno sudjelujući referatima i na simpozijima. Tako ga je i jedan od autora ovog članka (Lj. R.) imao čast upoznati u bivšem Domu JNA u Zagrebu u povodu njegove knjižice o Mariji Novaković [9].

Župić je svakako bio posebna pojava, svestrano zainteresiran za mnoga područja. U psihijatriji se posebno bavio forenzikom. Pisao je patologije, npr. Marije Novaković [9]. – u krugovima psihijatara znamenite

slikarice, autodidakta, te drugih umjetnika i pisaca koji su umrli u bolnici, kao i književne kritike i nekoliko knjiga o književnom i pjesničkom djelu Vladimira Nazora [9-19].

Već iz naslova referencija vidljivo je da je pisao i na ekavici kao i Tin Ujević i drugi, po promašenoj Skerlićevoj paradigmi koja se tih godina pokušala nametnuti [18-19]. Zatim slijedi ostala publicistika [15-19].

Već je rečeno da je za službovanja dr. Župića od 1920. do 1962., povijest Psihijatrijske bolnice Vrapče bila zanimljiva po znatnom napretku i razvoju, ali i veoma teška. I prof. dr. Vlado Jukić [20], kojega bismo kao stručnjaka naveli za to razdoblje, dao je u pregledu povijesti bolnice nekoliko detalja. Tako je 1934. veći broj bolesnika premješten u novoosnovanu bolnicu u Popovaču, a 1956. u bolnice na Ugljanu i Rabu te 1958. u Psihijatrijsku bolnicu Jankomir koja tada postaje samostalna bolnica. U Psihijatrijskoj bolnici Vrapče, kao prvoj takvoj ustanovi u nas, uvedena je terapija inzulinskim komama 1935. te konvulzivna terapija 1942. Prof. dr. Julius donio je 1953. prvi Largactil, a primijenjeni su bili prvi i svi poslije otkriveni psihofarmaci: antipsihotici, antidepresivi, anksiolitici i antiepileptici.

Slika 2. Liječnici Psihijatrijske bolnice Vrapče, 1933.

Figure 2 Doctors of The Psychiatric Hospital Vrapče, 1933

U bolnici je izrađeno na tisuće sudsko-psihijatrijskih analiza, 1961. otvoren je EEG laboratorij [20].

Razvoju i rastu bolnice pridonijela je cijela plejada istaknutih psihijatarra koji su u njoj radili. Svojim stručnim i znanstvenim radom, ti su liječnici ostavili značajne tragove ne samo u bolnici, nego i u cjelokupnoj hrvatskoj psihijatriji. Među posebno istaknutima, profesor Jukić naveo je i prim. dr. Stanislava Župića, između trinaest imena liječnika i ravnatelja, naših učitelja, koji su nam predavali, ili smo iz njihovih radova učili.

Župićev se rad nije svodio samo na homeopatsko liječenje. Njegove su preskripcije ignorirali njegovi suradnici pa su mu bolesnici tretirani i alopatski.

Župićeva je aktivnost bila mnogo šireg i publicističkog, kako smo vidjeli, karaktera. Može se smatrati esejistom, književnikom, čovjekom široka duha i kulture, ponio ga je *Zeitgeist* tadašnjeg alternativnog svjetonazora. Naime, zarana se “inficirao” idejama njemačkog filozofa Rudolfa Steinera (1861.–1925.) – utemeljitelja antropozofije [21,22]. Tako je Župić 1924. u Beogradu osnovao Jugoslavensko antropozofsko društvo koje je kao Antropozofsko društvo *Marija Sofija* prešlo u Zagreb gdje djeluje i danas. Postoji i antropozofska medicina koja upotrebljava dva do pet homeopatskih preparata u jednom pripravku, ali je za tu preskripciju potrebno stručno znanje [23]. U Hrvatskoj je dr. Župić prvi aktivno primijenio homeopatiju još 1920., a u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče uz klasičnu terapiju. Najveće je uspjehe imao s liječenjem gnojnih infekcija. Kad je počeo raditi, Župić je, kako kaže, “na muškom nemirnom odjelu zatekao dvije velike nevolje. Stalno je bilo mnogo scabiesa, abscesa i flegmona”. Primjenom sumpornog cvijeta u maslinovom ulju, odjel se brzo očistio od skabijesa, a za taj je primitivni lijek Župić čuo od srijemskih seoskih žena. Gnojne je upale riješio subkutanim injekcijama srebra u homeopatskih dozama (Argentum D 20), za što je čuo od kolega u Beču, pa je sam imao očitih uspjeha.

Primarijus dr. Stanislav Župić svakako je samostojeća izvorna pojava hrvatske, prije i jugoslavenske, psihijatrije. Sa svojom suprugom dr. Klarom Župić promicao je, slijedio i unapređivao učenje Rudolfa Steinera. Uz svoju zakonitu suprugu Klaru, s drugom je ženom imao djecu. Bio je malo s jednom, malo s drugom.

U Daruvaru postoji već dugo specijalna škola za djecu s posebnim potrebama (Centar za odgoj i obrazovanje) koja nosi ime Rudolfa Steinera [25], a u Zagrebu djeluju dječji vrtići prema principima Steinerove

Waldorfske pedagogije. To dokazuje da su alternativna učenja Rudolfa Steinera [25], zahvaljujući njegovu sljedbeniku primarijusu Župiću, zaživjela u Hrvatskoj [26], kao i u ostalom svijetu, osobito u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj, gdje ima nekoliko aktivnih centara, tzv. Goetheanuma [26]. Steinerov pristup likovnoj umjetnosti (slikanje blagim bojama, mokro na mokrom, u stilu secesije, *jugendstila*) primjenjuje se u zagrebačkoj ustanovi *Ozani* (pod vodstvom prof. Mire Kliček, s djecom s posebnim potrebama. Euritmija (slobodni ples inspiriran revolucionarnim doprinosom Isadore Duncan), uz glazbu njeguje se u *ex-gen* (ekstaza-geneza) art-terapiji na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu, pod idejnim vodstvom prof. dr. *Miroslava Prstačića* koji je ponovno otkrio ljepotu euritmije. Kao i Steinerove, zahvaljujući Župiću, tako su i izvorne Župićeve ideje nastavljene s istim *Weltaschaungom*, i djeluje do danas.

U Župića, njegova suradnica dr. Klara Župić Dajčeva imala je znatnih uspjeha u homeopatskom liječenju. Do 1943. imala je u Zemunu privatnu ordinaciju, a otad u Zagrebu u današnjoj Ulici Baruna Trenka br. 4. Nakon njezine smrti 1984., a i prije, uz nju su radili, a i danas rade, u Ordinaciji sveukupne medicine njezini učenici dr. Aleksandar Soltyšik, dr. Senija Grčić i dr. Ratimir Šimetin i njegov brat Ivan, registrirani homeopat, dopredsjednik Hrvatske udruge homeopata, jedne od četiri hrvatske homeopatske udruge u Zagrebu, Rijeci i Splitu: Hrvatsko udruženje za biološku homeopatiju i Hrvatsko društvo za medicinsku homeopatiju (u Splitu su članovi samo liječnici).

U toj privatnoj liječničkoj ordinaciji i Hrvatskom antropozofskom društvu *Marija Sofija* održavaju se desetljećima znanstveno-popularna predavanja iz alternativne psihijatrije i medicine.

Uz to, u Steinerovu rodnome mjestu Donjem Kraljevcu održana su do 2009. i četiri skupa pod nazivom *Dani dr. Rudolfa Steinera* [24] s temama: Poljoprivreda Rudolfa Steinera – inspiracija i izazov današnjice; Postaju li načela biološko-dinamične poljoprivrede okosnica poljoprivredne politike Europske unije i što može očekivati Hrvatska; Biodinamika i znanost – put u budućnost; Stanje ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj i mjere ruralnog razvoja; UV centar *Dr. Rudolf Steiner* u Međimurskoj županiji; Društvena kriza i dr. Steiner, Nastojanje dr. Steinera u stvaranju organske umjetnosti.

ZAKLJUČAK

Premda njegova uloga u hrvatskoj psihijatriji nije toliko markantna kao drugih, Župić ostaje zapamćen kao iznimna i žovijalna ličnost i spomen na njega u ovom je vremenu dobrodošao. Vrijedan je naše pozornosti u okvirima povijesti Psihijatrijske bolnice Vrapče, ali i šire, jer njegovo djelovanje nadilazi njegov klinički rad. Duh vremena kojemu je Župić pripadao dao je nekoliko pozitivnih ideja koje se i danas ne smatraju potpuno anakronim. Erudicija Stanislava Župića i njegova akribičnost pokazale su rezultate i na kulturološkom području i na području umjetnosti. U Psihijatrijskoj bolnici Vrapče imao je uvjete razvijati se i primjenjivati svoja naučavanja. Liječio je po alopatskom principu (*Galen, 129–201. g – contraria contrariis curantur*), ali i homeopatski (*Hipokrat – V. st. stare ere, Samuel Hahnemann, 1755.–1843.*), dajući infinitezimalna ritmička razrjeđenja lijekova po načelu *similia similibus curantur*, a što, naravno, mlađi kolege nisu slijedili. Župić je bio čovjek svoga vremena. No i dandanas zapanjuje Župićev entuzijazam, znanje i raznovrstnost njegovih interesa.

Osvježiti sjećanje na ovog, u prvome redu, neuropsihijatra, otići ga prašini zaborava, bila je intencija ovoga rada i povijesno-medicinskog istraživanja. Neumitni hod Kronosa polako gazi kako po idejama, ljudima i knjigama, tako i po ponekim vrijednostima. *Summa summarum*, Stanislav Župić ostaje kao jedna od originalnih figura hrvatske psihijatrije prve polovice XX. stoljeća.

LITERATURA

1. Herceg R., Stenjevec – Državna bolnica za duševne bolesti 1879. – 1933. Spomenica povodom pet decenija rada, Društvo za socijalnu pomoć duševnim bolesnicima u Stenjevcu. Zagreb, 1933.
2. Herceg R. Zavod za umobolne “Stenjevec” od 1879. do 1933. Herceg R., Stenjevec – Državna bolnica za duševne bolesti 1879. – 1933. Spomenica povodom pet decenija rada, Društvo za socijalnu pomoć duševnim bolesnicima u Stenjevcu. Zagreb, 1933., str. 6 – 29.
3. Jukić V., Biografije ravnatelja bolnice Vrapče. U: Jukić, V, Matijaca B, ur. Psihijatrijska bolnica Vrapče 1879.–1979. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče i Medicinska naklada, 1999., str. 140.
4. Turčin R. Povijest bolnice: 1879.–1979. U: Jukić, V, Matijaca B, ur. Psihijatrijska bolnica Vrapče 1879.–1979. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče i Medicinska naklada, 1999., str. 91.

5. Matijaca B. Iz povijesti psihijatrijske bolnice Vrapče /1993 U: Jukić, V, Matijaca B, ur. Psihijatrijska bolnica Vrapče 1879.–1979. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče i Medicinska naklada, 1999., str. 107–115.
6. Sepčić J, Pavlović E, Perković O, Škrobonja A. Zvonimir Sušić – velikan hrvatske neuropsihijatrije 20. stoljeća. Liječ Vjesn 2008; 130:252 -59.
7. Radovančević Lj, Mandić N. Samoubojstvo i humor. Osijek: Zbor liječnika Hrvatske, ogranak Osijek, 1987.
8. Župić S. Riječ prilikom otvorenja Muzeja bolnice 1954. U: Jukić V, Matijaca B, ur. Psihijatrijska bolnica Vrapče 1879. –1979. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče i Medicinska naklada, 1999., str. 140
9. Župić S. Marija Novaković kao pejsažist, I. svezak; Marija Novaković kao animalist, realist, II. svezak; Marija Novaković kao animalist – simbolist, III svezak. Vrapče: Izdanje Muzejske zbirke Bolnice Vrapče. Kućna tiskara bolnice, sine anno.
10. Župić S. Nazorova priča Stoimena: literarna studija na osnovu antropozofije Dra. R. Steinera. Beograd: Biblioteka lepih nauka, 1930.
11. Župić S. Vladimir Nazor: čudesni jugoslavenski pjesnik i njegov pjesnički roman kroz dva svijeta. Komisiona naklada "Binoza", Zagreb, Dalmatinska 10, 1948
12. Župić S. Pjesnikove velike čežnje ili dublji smisao Nazorove poezije, čudesni jugoslavenski pjesnik i njegov pjesnički roman kroz dva svijeta. Komisiona naklada "Binoza", Zagreb, Dalmatinska 10, 1946.
13. Župić S. Nazorove pjesničke čežnje. Zagreb: Binoza, 1946.
14. Župić S. Boginja Vladimira Nazora. Studija, 1929. Nazorove pjesničke čežnje. Zagreb: Binoza
15. Župić S. Odabrana poglavlja iz psihijatrije. Nazorove pjesničke čežnje. Zagreb: Binoza, 1948.
16. Župić S, Stefanović S. Rad XV godišnjeg skupa 4.–5. septembra 1934. u Crikvenici i zapisnik
17. Župić S. Studija o vlasti, Rad XV godišnjeg skupa 4.–5. septembra 1934. u Crikvenici i zapisnik, 1926.
18. Župić S. Slep lučonoša Silvije Stahimir Kranjčević, Beograd: Komisionalna naklada knjižare S. B. Cvijanovića, 1928.,
19. Župić S. Pesnik bele radosti: studija o poeziji Đorđa Glumca/St. Župić, Cetinje: Državna štamparija, 1930.
20. Jukić, V.: Kronologija Psihijatrijske bolnice Vrapče 1989.–1999. U: Jukić, V, Matijaca B, ur. Psihijatrijska bolnica Vrapče 1879.–1979. Zagreb: Psihijatrijska bolnica Vrapče i Medicinska naklada , 1999., str. 117–30. i 159–85.
21. Bihalji-Merino et al. Štajner Rudolf: Mala enciklopedija, Prosveta opća i sv 2 Redakcijski odbor Beograd 1969., str 971.

22. Cayne S. B., Steiner Rudolf, Webster Encyclopedic Dictionary, Cayne SB. Ed New York, 1973, str. 971.
23. Šimetin, I.: Homeopatija. Vaše zdravlje, 16. veljače 2001.
24. Plakat Antropozofskog društva "Marija Sofija", Zagreb, 2009.
25. Radovančević Lj. Predgovor. U: Steiner R. Duhovni i fizički razvoj svijeta i čovječanstva. Zagreb: Nova Arka, 1994., str. VII–XVI.
26. Izvješće pretraživanja Nacionalne sveučilišne biblioteke, Zagreb, 2009.

SAŽETAK

Prikaz je posvećen osebujnome hrvatskom psihijatru dr. Stanislavu Župiću (1897.–1973.) koji je cjelokupan radni vijek (1920.–1962.) proveo u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče. Ostao je zapamćen po inovacijama u psihoterapiji psihoza, kao začetnik psihodrame (1938. objavio je dramsku igru Vraćanje u život), po primjeni biblio-, muziko- i art-terapije te primjeni homeopatije u liječenju duševnih bolesnika. Njegovom su se inicijativom u bolnici vrlo rano počele primjenjivati i terapija inzulinskim komama i konvulzivna terapija te prvi Largactil i najnoviji psihofarmaci. Profesionalno se bavio i forenzikom, dok je u slobodno vrijeme izučavao patografije umjetnika i pisaca i bavio se pisanjem književnih kritika. Godine 1924. utemeljio je Jugoslavensko antropozofsko društvo koje kao Marija Sofija djeluje i danas u Zagrebu. Od 1935. intenzivno je skupljao materijal koji je poslužio kao osnova za osebujan bolnički muzej.

Ključne riječi: *povijest psihijatrije, XX. stoljeće, psihoterapija, psihodrama, antropozofija, Psihijatrijska bolnica Vrapče, Hrvatska*